

Jens Birkemose (1943-2022)

“Den største charlatan i dansk kunst”. Ordene var var digteren og kunstanmelderen Bent Irvés (1934-2019). De faldt, efter han havde set Jens Birkemoses udstilling “Profetisk fugl” på Gl. Holtegaard i 2003. Og Irve fortsatte: “Det var ligesom med Picasso, når han ville, var der ingen, der kunne male bedre end han.”

Irve var også en skælm og havde kendt Birkemose læn- gere og bedre end de fleste.

Så hvis man et øjeblik lader Irvés ord stå til troende, rejser spørgsmålet sig uvilkårligt, hvorfor Birkemose så ikke malede, så godt han kunne, hver gang. For i stedet i perio- der at lade billederne flyde ufiltreret fra sin hånd i en lind strøm. Men Birkemose bør ikke mindst huskes og forstås både som menneske og kunstner og ikke mindst for det, der ligger midt imellem. For når der var balance imellem de to, så kunne han male som få andre. Poetisk, underfundigt og let, så let at det provokerede den ellers robuste Irve. Når friktionen til gengæld blev for stor, lod han sine billeder nærmest drukne i sort – til de blev dystre og næsten truen- de. Tidligt om morgenen, der hvor hans dæmoner fra barn- dommen var ved at blive fortrængt af lyset, fandt han også rum til at arbejde næsten manisk i små formater – dels bø-

ger i pixi størrelse, unika eller trykte -bogstavelig talt små mesterværker i kunstbog- genren. De opstod side om side med humoristiske og ofte erotiske tegninger og ikke mindst de intense kollager, der kunne tåle at stå alene efter ham som et selvstændigt værk. De afslører også voyeuren Birkemose, som gennem en forrygende troldsplint, eller måske blot helt uden filter, dokumenterer, hvad han så i den del af menneskelivet. Her dukker klaveret op igen og igen, men ikke som en erindring om det tabte. Birkemose havde godt nok mod sin vilje efter opvæksten i Aalborg selv måttet opgive en karriere som koncertpianist, men instrumenterne er omskrivninger af koncertpianisten Nana Hansen Birkemose, hans hustru, muse, model, store kærlighed og i det hele taget omdrejningspunktet i væsentlige dele af hans tilværelse – på godt og ondt for dem begge. For ham gjorde ikke mindst det sidste sig gældende i de senere år – hvor hun valgte at forsøge at leve på sine egne præmisser. Ingen andre havde ellers kunnet følge med ham i det helt konsekvent tumultariske kunstnerliv, han i lange perioder førte; anarkistisk i sin foragt for institutioner, normer og regler og dermed umulig at fange ind i aftaler og kontrakter. Få har levet kunstnermyten ud som han, i opposition til samfundet, dets myndigheder, museer, og de kunsthandlere som havde brug for ham, og som han alligevel også for dem. Men han definerede og kontrollerede selv reglerne for samkvemmet med sin omverden og ville som det sidste indfri andres forventninger. Men det er uretfærdigt om end fristende at bruge mere plads på personen Birkemose. For kunstneren og hans værk fortjener mere omtale end den, de få udstillinger og den sparsomme litteratur om ham an-

tyder. Her bør så lige indskydes, at han selv var den første til at modarbejde mulig succes og den institutionelle bevågenhed, der kunne have været ham til del. Måske var det en reaktion på den nærmest kultagtige status, han som ung opnåede i nogle kredse efter gennembrudsudstillingen, "Newton's Night", på Ny Carlsberg Glyptotek i 1980. De farvestærke malerier fra sidst i 1960'- og 70'- og 80'erne med deres vildskab og strejf af selvironi, over de flotte og ekspressive ofte store lærreder, hvor han viste, at han uden afbrydelse og uden man fornemmer en gentagelse, evnede at skabe spændingsfyldte abstrakte og meget personlige billeder, som var han lige steget ud af flyet fra JFK. Dertil kommer at Birkemose var en af sin generations bedste grafikere. Samarbejdet med bl.a. Hans Jørgen Brøndum og Hostrup-Pedersen og Johansen resulterede i serier af grafik, hvor han på den ene side demonstrerede sin beherskelse af raderingens fine streg, såvel som han på den anden som få forstod fuldt ud at udnytte kombinationen af den litografiske stens begrænsede grundfarver.

Dertil kommer de mange originale projekter eller indslag i hans værk – som samarbejdet med Royal Copenhagen, hvor han på fabrikken fiskede ødelagte, skårede og fejlbrændte stykker op af affaldscontaineren og genoplivede dem eller signerede i hundredvis af skår. Et andet projekt, som kørte gennem en længere årrække, hvor han sammen med Nana fra en postboks adresse på Vesterbro, inviterede amerikanske straffefanger til at blottlægge deres fantasier til musiklærerinden frk. Hansen. Han var skrivende og digtende og dertil i perioder en flittig fotograf og ikke blot med hustruen Nana som model – ture i f.eks. Paris' Zoo af-

fødte en egen forunderlig billedverden af kattedyr og krokodiller.

I mange år stod hans store atelier i Borgergade som en slags oase, et bolværk midt i byen mod orden og systematik med sine ophobninger af færdige og ufærdige malerier, flygler, bøtter af maling og små øer med stole, tomme flasker og stakke af papir. Selv var han en sidste bastion mod rationaliteten og dens hæere af personnumre, girokort, love, systemer og ebokse. Men først og fremmest var han en af Danmarks bedste kunstnere.

Jakob Thage